

Онишків З. М., к.пед.н., доцент (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Важливим завданням підготовки вчителя початкової школи є формування готовності його до роботи в початковій школі сільської місцевості.

Поняття готовності до професійної педагогічної діяльності досліджували К. М. Дурай-Новакова, М. І. Дьяченко, Л. А. Кадибович, А. Ф. Линенко, Л. В. Кондрашова тощо, аналіз структурних компонентів і показників готовності до педагогічної діяльності розкрито в дослідженнях Г. О. Балла, О. О. Деркача, В. А. Семиченко, В.О. Сластьоніна та ін.

А. Ф. Линенко вважає, що готовність до педагогічної діяльності – це інтегроване утворення особистості, що характеризує її прогножуючу активність при підготовці та включенні до діяльності. Вона виділяє такі компоненти готовності до педагогічної праці, як емоційно-зацікавлене позитивне ставлення до суб'єкта, об'єкта та способу діяльності; знання про структуру особистості, її вікові зміни та цілі й способи педагогічного впливу; педагогічні вміння; прагнення до спілкування з дітьми [6, с.129-130].

У дослідженні М. І. Дьяченко та Л. А. Кадибович професійну готовність до педагогічної діяльності визначають як вибірку, прогнозовану активність особистості на етапі її підготовки до діяльності; така активність виникає як результат визначення професійної мети на основі усвідомлених потреб і мотивів [3]:

- мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї й інші досить стійкі професійні мотиви);
- орієнтовний (знання й уявлення про особливості й умови професійної діяльності, її вимоги до особистості);
- операційний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, уміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення тощо);
- вольовий (самоконтроль, уміння керувати діями, з яких складається виконання трудових обов'язків);
- оцінний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним трудовим зразкам” [4, с. 20].

Досліджуючи проблему формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів, Н. А. Глузман співставляє професійну компетентність і готовність до педагогічної діяльності. У структуру готовності входять ці самі компоненти, що і до

складу професійної компетентності: мотиваційний, змістовий, операційний, особистісно-вольовий та результативний [2, с. 94].

Досліджуючи технологічну складову професійної підготовки вчителів початкових класів, Л. В. Коваль зазначає, що готовність – це «інтегрована особистісна якість, що включає в себе технологічну компетентність, взаємодія компонентів якої забезпечує оволодіння технологічно-проектувальними вміннями з метою організації технологічного процесу навчання в початковій школі» [5, с. 117].

О. Я. Митник розглядає «готовність студентів до формування культури мислення молодшого школяра як комплексну характеристику особистості, яка володіє теорією і технологією цього процесу та ефективно його здійснює» [7, с. 14].

Аналіз психолого-педагогічних джерел дає змогу стверджувати, що поняття готовності до педагогічної діяльності дослідники розглядають у різних аспектах. Велика кількість підходів до розкриття готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності не взаємовиключають один одного, а доповнюють, розширюють і поглиблюють зміст даного поняття.

Ми розглядаємо готовність майбутніх вчителів до роботи в початковій школі сільської місцевості як інтегративну особистісну якість, що включає позитивне ставлення до цієї педагогічної діяльності, володіння необхідними знаннями і способами діяльності та здатністю ефективно її здійснювати.

Підготовці майбутніх педагогів до роботи в умовах сільської школи присвячені дослідження О. Я. Савченко, Г. Ф. Суворової, О. А. Біди, В. Г. Кузя, А. І. Кузьмінського, Л. І. Прокопенко, В. В. Мелешко, Н. І. Присяжнюк, М. Т. Міщенко, Л. А. Присяжнюк та ін.

Зміст професійно-педагогічної підготовки студентів О. А. Абдуліна визначає як систему суспільно-політичного, спеціально-наукового, психолого-педагогічного і загальнокультурного компонентів. Всі компоненти складають інтегративну цілісність. Одним із важливих компонентів є загальнопедагогічна підготовка, цілісність якої забезпечується оволодінням студентами методологічними основами педагогіки, дидактикою, теорією і методикою виховання, теорією організації і управління народною освітою, історією педагогіки у тісному зв'язку з освоєнням педагогічної практики [1, с.24-27].

Досліджуючи проблему психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів, Л. О. Хомич вважає, що важливими напрямками підготовки сучасного вчителя є соціально-психологічний, професійно-педагогічний та індивідуально-психологічний, які пов'язані із змістом педагогічної освіти. А зміст педагогічної освіти складається з світоглядно-культурологічного, психолого-педагогічного і фахово-методичного. Перехід на багаторівневу підготовку фахівців у нашій країні потребує перегляду змісту психолого-педагогічної освіти [8, с. 17].

Ми вважаємо, що готовність майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості включає *мотиваційний* (усвідомлення студентами ціннісного значення роботи вчителя початкової школи сільської місцевості, їхнє ставлення до процесу підготовки до роботи в такій школі, прагнення до самопізнання та самовдосконалення), *когнітивний* (знання особливостей організації та керівництва початковою школою сільської місцевості, форм і методів організації навчально-виховного процесу в ній, обізнаність з навчально-методичним забезпеченням) та *операційний* (уміння й навички здійснювати планування роботи початкової школи сільської місцевості, організувати навчально-виховний процес в ній, аналізувати навчально-виховну роботу, розв'язувати педагогічні задачі практичного характеру, пов'язані з роботою початкової школи сільської місцевості) компоненти готовності.

Формування готовності майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості здійснюється в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, методик викладання навчальних предметів у початкових класах, а особливо курсу «Організація навчально-виховного процесу в сільській початковій школі».

Засобами формування готовності є лекції, семінари, практичні заняття, ігрові форми навчання, розв'язування педагогічних задач, виконання навчальних проєктів, курсових та дипломних робіт, педагогічна практика.

Формування готовності майбутніх учителів до роботи в початковій школі сільської місцевості здійснюється в умовах інноваційного середовища. У подальших дослідженнях потрібно буде визначити рівні сформованості цієї готовності.

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Глузман Н.А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів: [монографія] / Н.А. Глузман. – К.: ВИЩА ШКОЛА – XXI, 2010. – 407 с.
3. Дьяченко М. И., Кадыбович Л. А. Психологическая проблема готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кадыбович. – Минск: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
4. Житєва компетентність особистості: науково-методичний посібник / за ред. Л.В.Сохань, І.І.Єрмакова, Г.М.Нессен – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
5. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: [монографія] / Л.В. Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
6. Линенко А. Ф. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Линенко // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С.125 – 132.
7. Митник О.Я. Теоретико-методичні основи підготовки вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / О. Я. Митник. – К., 2010. – 42 с.
8. Хомич Л.О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів: Автореферат дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і історія педагогіки / Л.О. Хомич. – К., 1999. – 32 с.